

Key words: personal efficiency, image of ideal Me, reflection, generalized characteristics, characteristics of activities and behaviour, personality traits, relationships with others, subject of learning activities.

Received February 10, 2016

Revised March 20, 2016

Accepted April 21, 2016

УДК 376-056.264-056.3-053.4/5

Г.В. Якимчук

annija@ukr.net

Співвідношення мовленнєвого та інтелектуального розвитку у дітей із загальним недорозвитком мовлення

Yakymchuk H.V. The Correlation between Children's Speech and Intellectual Development with the General Speech Underdevelopment / H.V. Yakymchuk // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufriieva. – Issue 33. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 613–624.

Г.В. Якимчук. Співвідношення мовленнєвого та інтелектуального розвитку у дітей із загальним недорозвитком мовлення. У статті здійснено науково-теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з питання співвідношення мислення та мовлення. Проаналізовано специфіку відношень мовлення та інтелекту у структурі дефекту при загальному недорозвитку мовлення. Розглянуто проблему порушень розвитку з позиції структурної організації дизонтогенезу та концепції про загальні та специфічні закономірності у психічному розвитку. Описано питання визначення провідного дефекту у структурі порушення та вторинних проявів. Порівняно результати останніх досліджень науковців з даного питання та зроблено узагальнення. Встановлено наявність складного поєднання порушень мовлення та пізнавальної діяльності у дітей із загальним недорозвитком мовлення. Визначено необхідність розмежування провідного дефекту та вторинних проявів у випадках порушення розумового, мовленнєвого розвитку, порушень емоційно-вольової сфери. Зафіксовано взаємовплив порушень мовленнєвого розвитку та розвитку інтелектуального. Представлено необхідність диференційної діагностики наявних патологій розвитку у дитини для визначення з-поміж них провідного порушення, що потребує першочергових від-

новлювальних заходів, для досягнення належного корекційного ефекту при ушкодженому розвитку. Крім того, встановлено також необхідність диференційованого вирішення питання відхилень пізнавальної сфери дітей із загальним недорозвитком мовлення з метою планування змісту корекційно-розвиткової роботи, добору доцільних педагогічних засобів і прийомів, зорієнтованих на особливості індивідуального розвитку дитини. Отримані дані узагальнені та представлені у вигляді описового порівняння та висновків. Визначено зміст і напрямки подальшого дослідження означеної проблеми.

Ключові слова: загальний недорозвиток мовлення, диференційна діагностика, співвідношення мовленнєвого та інтелектуального розвитку, первинні та вторинні дефекти, структура дефекту.

А.В. Якимчук. Соотношение речевого и интеллектуального развития у детей с общим недоразвитием речи. В статье осуществлён научно-теоретический анализ отечественной и зарубежной литературы по вопросу о соотношении мышления и речи. Исследована специфика отношений в структуре дефекта при общем недоразвитии речи. Рассмотрена проблема нарушений развития с позиции структурной организации дизонтогенеза и концепции об общих и специфических закономерностях в психическом развитии. Описан вопрос определения ведущего дефекта в структуре нарушения и его вторичных проявлений. Проведено сравнение результатов последних исследований учёных по данному вопросу и сделано обобщение. Установлено наличие сложного сочетания нарушений речи и познавательной деятельности у детей с общим недоразвитием речи. Определена необходимость разграничения ведущего дефекта и вторичных проявлений в случаях нарушения умственного, речевого развития, нарушений эмоционально-волевой сферы. Зафиксировано взаимовлияние нарушений речевого развития и развития интеллектуального. Представлена необходимость дифференциальной диагностики имеющихся патологий развития у детей для определения среди них ведущего нарушения, которое требует первоочередных восстановительных мероприятий для достижения необходимого коррекционного эффекта при повреждённом развитии. Кроме этого, установлена также необходимость дифференцированного решения вопроса отклонений познавательной сферы у детей с общим недоразвитием речи с целью планирования содержания коррекционно-развивающей работы, подбора целесообразных педагогических методов и приёмов, ориентированных на особенности индивидуального развития ребёнка. Полученные данные обобщены, результаты представлены в виде сравнительного описания и выводов. Определено содержание и направления дальнейшего исследования обозначенной проблемы.

Ключевые слова: общее недоразвитие речи, дифференциальная диагностика, соотношение речевого и интеллектуального развития, первичные и вторичные дефекты, структура дефекта.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції дослідження загального недорозвитку мовлення (ЗНМ) характеризуються застосуванням нових підходів до психолого-педагогічної допомоги дітям з порушеннями мовлення. Зміни, що відбуваються в українському суспільстві, стратегії реформування в освітній політиці, спрямовані на гармонійний розвиток особистості, її соціалізацію та індивідуалізацію, визначають необхідність розробки ефективних методів диференційної логопедичної діагностики та корекційно-розвиткового впливу в умовах інклюзивного навчання дітей зазначеної категорії. Нагальною є потреба наукового та науково-методичного забезпечення диференційного вивчення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Дослідження питання диференційної діагностики цієї форми мовленнєвого дизонтогенезу є актуальним на сучасному етапі розвитку вітчизняної логопедичної науки, оскільки сприятиме розкриттю теоретичних та прикладних основ диференційної логопедичної діагностики та окресленню перспектив подальшого розвитку логопедії.

Аналіз останніх досліджень. Терміном «загальний недорозвиток мовлення» у спеціальній літературі позначають специфічні прояви мовленнєвої недостатності, що характеризуються порушенням або відставанням від норми всіх компонентів мовлення: лексики, граматики, фонетики. Типовими виділяють порушення змістового та мовного компонентів за умови збереження слуху та інтелекту (Т. Б. Філічева, Г. В. Чіркїна). З огляду на такий підхід, у випадках недостатньої сформованості фонологічного, лексико-семантичного, морфологічного, синтаксичного компонентів мовленнєвої діяльності можна говорити про загальний недорозвиток мовлення у дітей із затримкою мовленнєвого розвитку, моторною та сенсорною алалією, дитячою афазією, вираженими дизартричними проявами.

Найбільшого значення необхідність визначення провідного дефекту набуває у випадках порушення розумового, мовленнєвого розвитку, порушень емоційно-вольової сфери. На ранніх етапах розвитку дитини складність становить розмежування випадків грубого мовленнєвого недорозвитку, моторної алалії, сенсорної алалії, розумової відсталості, аутизму та затримки психічного розвитку, які мають схожі клініко-педагогічні прояви та можуть бути представлені специфічним симптомокомплексом лінгвістичних та інтелектуальних порушень, різномірним етіопатогенезом, складною структурою механізмів як нейрофізіологічних, так і психологічних. Проте, на нашу думку, класи-

фікація мовленнєвих порушень за симптоматичним критерієм нівелює поліморфність патогенезу та етіології, що, в свою чергу, значно ускладнює логопедичну диференціацію дітей із ЗНМ, їх відмежування від дітей з іншими атипіями розвитку, в структурі яких присутні порушення мовлення системного характеру, і визначає необхідність дослідження порушення або недорозвитку мовлення у взаємозв'язку з інтелектуальним та пізнавальним розвитком.

Мета статті: проаналізувати вітчизняну та зарубіжну літературу з питання співвідношення мовленнєвого та інтелектуального розвитку у дітей із загальним недорозвитком мовлення та на основі отриманих висновків обрати провідний напрямок подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Сучасний напрямок вивчення ЗНМ у логопедичній науці скеровує нас на актуалізацію положень науковців минулого століття. Зокрема, слухними стають ідеї структурної організації дизонтогенезу Л. С. Виготського та концепція про загальні та специфічні закономірності у психічному розвитку. Концепція про первинні та вторинні відхилення в процесі дизонтогенезу, на нашу думку, може стати методологічною передумовою вивчення та аналізу структури мовленнєвого дефекту при загальному недорозвитку мовлення у дітей.

Розглядаючи проблему порушень інтелектуального розвитку, Л. С. Виготський виділяв дві групи дефектів: первинні та вторинні. Він зазначав, що «усі симптоми не вишиковуються в один ряд, кожний член якого знаходиться в однаковому відношенні до причини, яка породила весь ряд» [2]. Одні симптоми викликані хворобливими факторами – первинні дефекти, а інші опосередковано пов'язані з ними – вторинні відхилення. Вчений вважав необхідним розмежування первинних ознак розумової відсталості та вторинних нашарувань, ускладнень розвитку, підкреслюючи складне співвідношення симптомів до їх причини.

Первинний дефект, на думку Л. С. Виготського, може мати характер недорозвинення або пошкодження різних ланок мовленнєвої системи та за умови браку корекційних заходів обов'язково спричинює вторинні і, навіть, третинні відхилення: недорозвинення усіх структурних компонентів мовлення, обмеженість сенсорних, часових, просторових уявлень; недорозвинення мнестичних процесів; недостатня цілеспрямованість і сконцентрованість уваги; зниження рівня узагальнень; недостатнє вміння планувати власну діяльність, будувати умовиводи, вста-

новлювати причинно-наслідкові зв'язки тощо. Мовленнєві порушення безперечно призводять до стійкого порушення соціальних зв'язків і адаптивних можливостей [2; 6]. Вторинний дефект є «основним об'єктом психологічного вивчення і корекції аномального розвитку», оскільки виникає у подальшому розвитку дитини з порушеннями психофізичного, розумового розвитку у тому випадку, коли неможливе компенсаторне забезпечення первинних порушень. Важливо зазначити, що вторинні дефекти розглядаються як зворотні зміни процесу розвитку психічних функцій, що виникли на тлі первинно порушених.

Л. С. Виготський зазначав, що розвиток психіки дитини з вадами та дитини з нормою розвитку підпорядковується тим самим загальним закономірностям (поетапність розвитку, наявність сенситивних періодів, систематичності у розвитку особистості, взаємообумовленості біологічного та соціального). Проте, спостерігаються і специфічні закономірності у розвитку аномальної дитини, такі, що властиві окремим групам дітей з інтелектуальною недостатністю. Такими особливостями можуть бути більш подовжений термін формування уявлень про навколишній світ, виникнення порушень поведінки, дезадаптації, порушення самооцінки тощо. Отже, для повноцінного визначення структури мовленнєвого дефекту у дітей, за Л. С. Виготським, необхідно визначити загальні та специфічні закономірності мовленнєвого розвитку, співвідношення яких створює характерні особливості мовленнєвого порушення даної категорії дітей.

З метою подальшого аналізу та узагальнення досвіду з питання вивчення співвідношення мовленнєвого та інтелектуального розвитку у дітей з порушеннями мовлення, зокрема, загальним недорозвитком мовлення, пропонуємо використати історико-теоретичний підхід.

В аспекті проблеми диференційної діагностики слід зазначити, що складні порушення мовлення у спеціальній науці, зокрема логопедії та логопсихології, розглядають у співвідношенні мовних та немовних компонентів у структурі мовномисленнєвої діяльності. Особливу увагу дослідників привертає питання про стан мисленнєвої діяльності у дітей з ЗНМ (В. В. Ковальов, О. М. Корнєв, Р. Є. Левіна, О. М. Мастюкова, В. К. Орфінська, Є. Ф. Соботович, Г. В. Чіркїна, О. Л. Черкасова, Т. Б. Філічева, Т. А. Фотекова та ін.).

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з питання співвідношення мислення та мовлення показує, що вчені застосовують підходи до його вирішення з різних, нерідко протилежних

теоретичних позицій. Сьогодні не існує однозначного погляду на структуру дефекту при такому типі дизонтогенезу як ЗНМ.

Погляд вторинного порушення пізнавального розвитку у дітей з недорозвитком мовлення відстоюють Н. С. Лакме, Р. Ефрон [9]. Вони відкидають причинно-наслідковий вплив мовленнєвих порушень на рівень інтелектуального розвитку дітей. Науковці зазначають, що порушення мовлення може викликати недостатність загального пізнавального розвитку за типом «соціальної депривації». І. Т. Власенко також вважає, що розлади мислення у дітей обумовлені порушеннями мовленнєвої діяльності.

Дослідження Р. Є. Левіної з позиції послідовного системного аналізу мовленнєвого та психічного недорозвитку дітей з вадами мовлення показують, що недостатність мислення та інших психічних процесів носить характер вторинної затримки розвитку.

У своїх працях Р. Є. Левіна зауважує, що вторинний недорозвиток пізнавальних функцій у дітей з порушеннями мовлення зазнає таких самих патологічних змін, що і мовленнєві процеси, але на іншому, більш функціональному рівні.

С. М. Шаховська, Г. В. Гуровець зазначають, що інтелект дітей змінений вторинно у зв'язку зі станом мовленнєвої функції, проте високої кореляції між рівнем недорозвитку мовлення та інтелекту ними не встановлено.

Отже, вивчення особливостей пізнавальної діяльності дітей із ЗНМ свідчать про те, що мовленнєва вада тягне за собою певні недоліки інтелектуального розвитку, недостатність довільної уваги, пам'яті, недостатнє засвоєння знань, нестійкість емоційно-вольової сфери. В більшості випадків дослідження вторинності інтелектуальної недостатності у дітей з порушеннями мовлення мають описовий характер інтелектуального дефіциту без виявлення його внутрішніх механізмів. Дослідники окреслюють конкретність мислення дітей з тяжкими порушеннями мовлення, бідність логічних операцій, зниження здатності до узагальнення, символізації. На думку науковців, інтелектуальна недостатність посилюється зниженням уваги, пам'яті, порушенням працездатності, а у процесі подолання мовленнєвого порушення в умовах корекційно-розвивального навчання відбувається компенсація й інтелектуальних недоліків.

Р. А. Белова-Давід, досліджуючи пізнавальний розвиток у дітей з моторною алалією у динаміці, зазначає, що «картина мовленнєвого порушення залежить від рівня та характеру ураження рухової системи мозку» [3]. Обстеження значної кількості

дітей з недорозвитком мовлення у процесі логопедичного впливу дозволяє автору зробити висновок про недостатність засвоєння ними знань про навколишній світ. Разом з тим, випадки успішного навчання характеризуються нестійкістю новоутворень та їх розпаду в ситуації втоми, або зміни завдання. Автор наголошує, що саме первинна інтелектуальна недосконалість є причиною психічного та мовленнєвого недорозвитку.

У наукових роботах М. В. Богданова-Березовського, Е. І. Кириченко та інших науковців наголошується на тому, що порушення мовленнєвої діяльності у більшості дітей із ЗНМ є наслідком інтелектуальної недостатності.

Інша група науковців відстоює позиції диференційованого підходу до вирішення питання про співвідношення мовленнєвих та інтелектуальних порушень у дітей з досліджуваним типом мовленнєвих порушень (Л. Є. Андрусишина, Н. С. Жукова, В. А. Ковшиков, О. М. Мастюкова, В. К. Орфінська, О. В. Преснова, Є. Ф. Соботович, О. М. Усанова, Т. О. Фотекова).

Автори звертають увагу на виражену диспропорцію в розвитку вербального та невербального мислення дітей із ЗНМ. При цьому показники вербального інтелекту у таких дітей значно відстають від невербального. Проте, і в межах цих типів мислення можна спостерігати непропорційність. О. В. Преснова вказує на нерівномірність сформованості окремих операцій словесно-логічного мислення у дошкільників з ЗНМ (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, абстракції) за кращої сформованості операцій класифікації [8].

Дані Є. Ф. Соботович дозволяють зробити висновок, що розвиток невербального інтелекту у дітей з первинною мовленнєвою патологією відбувається нерівномірно, тобто, за станом одних мисленнєвих операцій (узагальнення, аналіз, синтез та ін.) діти з тяжкими мовленнєвими розладами можуть знаходитися в межах норми або затримуватися в своєму розвитку на 1-2 роки, за станом інших операцій – такі діти можуть бути на рівні, нижчому за дітей з інтелектуальною недостатністю [9]. За даними автора, невербальний інтелект відстає, оскільки темпи розвитку логопатів знижені.

Н. С. Жукова, досліджуючи питання несформованості усіх сторін мовлення у дітей з ЗНМ, розглядає патологію мовленнєвого розвитку у співвідношенні з загальним психічним розвитком [4].

Загальний недорозвиток мовлення характеризується різноманіттям форм з різним етіопатогенезом, кожній з яких може

відповідати певна картина несформованості пізнавальної діяльності різного ступеня. Таким чином, питання відхилень пізнавальної сфери дітей з ЗНМ повинно вирішуватися диференційовано (Т. О. Фотекова).

В. А. Ковшиков вивчав стан операцій образного та понятійного мислення у дітей з алалією під час виконання завдань, що не потребують вербального вираження результатів. Автор наводить дані про те, що за станом образного та понятійного мислення, результати якого виражаються в невербальній формі, діти з алалією практично не відрізняються від дітей з правильним мовленням. Проте, дослідник зазначає, що на процес і результати вирішення мисленнєвих завдань у таких дітей впливає недостатність знань та порушення самоорганізації, емоційна збудливість, моторна загальмованість, негативізм.

О. М. Мастюкова в своїх дослідженнях вказує, що у багатьох дітей з мовленнєвими порушеннями за умови формально збереженого інтелекту мають місце виражені труднощі навчання, своєрідне нерівномірне дисгармонічне відставання усіх психічних процесів [7]. Досліджуючи психічний розвиток дітей з алалією, автор вказує на наявність елементарного абстрактного мислення за частого зісковзування мисленнєвих процесів на конкретно-ситуаційний рівень. Завдання, що не потребують словесного оформлення, такі діти виконують задовільно. Разом з цим мають місце нерозуміння загадок, прислів'їв, незначний запас узагальнюючих слів, труднощі засвоєння причинно-наслідкових зв'язків. Особливостями мислення таких дітей автор вважає недостатність тих його сторін, що особливо пов'язані з мовленнєвою діяльністю – понятійного мислення та узагальнюючої функції слова. Труднощі вирішення мисленнєвих завдань, за О. М. Мастюковою, пов'язані з недостатньою динамікою мислення, інертністю мисленнєвих процесів, зниженням активності, цілеспрямованості, довільності інтелектуальної діяльності, несформованістю функцій планування та контролю мовлення. Порушення формування внутрішнього мовлення автор ставить в залежність не тільки від тяжкості локального мовленнєвого порушення, а й визначаються загальними особливостями коркової діяльності.

Л. Є. Андрусихина, досліджуючи особливості інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, розкриває психологічні мовленнєві механізми, стан операцій мислення, різних видів пам'яті, уваги, які обумовлюють особливості інтелектуального розвитку дітей

дошкільного віку із ЗНМ. За результатами її дослідження можна встановити, що «інтелектуальний розвиток дітей із ЗНМ визначається через сформованість процесів мислення, пам'яті, уваги та їх співвідношення з фонологічним, лексико-семантичним, морфологічним і синтаксичним рівнями мовлення» [1]. Системний характер порушень пізнавальних процесів у дошкільників із ЗНМ автор вбачає у недостатності та в деяких випадках патологічності операцій мислення, пам'яті, уваги.

Отже, можна узагальнити, що характер співвідношень первинних і вторинних симптомів є надзвичайно складним, що підтверджує реальна логопедична практика. Дисгармонійний характер пізнавального та мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення зумовлює необхідність цілеспрямованого вивчення стану їх когнітивних функцій. А саме, виявлення співвідношення мовленнєвих симптомів і порушень пізнавальної діяльності у структурі дефекта для обрання стратегії, методичної та організаційної наступності у вирішенні корекційно-логопедичних завдань.

Висновки. Означені погляди з позиції диференційованого підходу до розмежування наявних у дитини порушень, на нашу думку, можуть бути провідними у подальшому дослідженні загального недорозвитку мовлення. Співвіднесення результатів такого вивчення в майбутньому стануть підґрунтям для наукових висновків.

Список використаних джерел

1. Андрусишина Л. Є. Особливості інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення: автореф. дис. канд. псих. наук: спец. 19.00.08 «Спеціальна психологія» / Л. Є. Андрусишина. – Київ, 2012. – 20 с.
2. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Под. ред. Т. А. Власовой. – Москва : Педагогика, 1983. – Т. 5: Основы дефектологии. – 1983. – 369 с.
3. Белова-Давид Р. А. Клинические особенности детей дошкольного возраста с недоразвитием речи / Р. А. Белова-Давид // Клинические особенности детей дошкольного возраста с недоразвитием: Сб. статей / Сост. Р. А. Белова-Давид. – Москва : Просвещение, 1972. – С. 32–81.
4. Жукова Н. С. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников / Н. С. Жукова, Е. М. Мастюкова, Т. Б. Филочева. – Москва : Просвещение, 1990. – 238 с.

5. Ковшиков В. А. К вопросу мышления у детей с экспрессивной («моторной») алалией / В. А. Ковшиков, Ю. А. Элькин // Дефектология. – 1980. – №2. – С. 14–21.
6. Коноплята С. Ю. Логопсихологія: навчальний посібник / За ред. д-ра пед. наук, проф. М. К. Шеремет / С. Ю. Коноплята, Т. В. Сак. – Київ: Знання, 2010. – 294 с.: табл.
7. Мастюкова Е. М. Основные формы двигательных, речевых и интеллектуальных нарушений у детей с ante- и перинатальным поражением мозга / Е. М. Мастюкова // Дефектология. – 1977. – №5. – С. 33–38.
8. Преснова О. В. Особенности словесно-логического мышления у детей 6-летнего возраста с общим недоразвитием речи / О. В. Преснова // Ребёнок. Раннее выявление отклонений в развитии речи и их преодоление / Сост. Ю. Ф. Гаркуша. – Москва, Воронеж, 2001. – С. 104–111.
9. Соботович Е. Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции / Е. Ф. Соботович. – Москва: Классикс-стиль, 2003. – 160 с.
10. Усанова О. Н. Особенности невербального интеллекта при недоразвитии речи / О. Н. Усанова, Т. Н. Синякова // Обучение и воспитание детей с нарушениями речи / Отв. редактор В. И. Селиверстов. – Москва: МГПИ, 1982. – С. 13–19.
11. Филичева Т. Б. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста: Практик. пособие / Т. Б. Филичева, Г. В. Чиркина. – Москва: Айрис-пресс, 2004. – 224 с.
12. Фотекова Т. А. Сочетание нарушений познавательной и речевой сфер в структуре дефекта детей с общим недоразвитием речи / Т. А. Фотекова // Дефектология. – 1994. – №2. – С. 16–24.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Andrusyshyna L. Je. Osoblyvosti intelektual'nogo rozvytku ditej starshogo doshkil'nogo viku iz zagal'nym nedorozvytkom movlennja: avtoref. dys. kand. psyh. nauk: spec. 19.00.08 «Special'na psihologija» / L. Je. Andrusyshyna. – Kyi'v, 2012. – 20 s.
2. Vygotskij L. S. Sobranie sochinenij: v 6 t. / Pod. red. T. A. Vlasovoj. – Moskva: Pedagogika, 1983. – T. 5: Osnovy defektologii. – 1983. – 369 s.
3. Belova-David R. A. Klinicheskie osobennosti detej doshkol'nogo vozrasta s nedorazvitiem rechi / R. A. Belova-David // Klinicheskie osobennosti detej doshkol'nogo vozrasta s

- nedorazvitiem: Sb. statej / Sost. R. A. Belova-David. – Moskva : Prosveshhenie, 1972. – S. 32–81.
4. Zhukova N. S. Preodolenie obshhego nedorazvitija rechi u doshkol'nikov / N. S. Zhukova, E. M. Mastjukova, T. B. Filicheva. – Moskva : Prosveshhenie, 1990. – 238 s.
 5. Kovshikov V. A. K voprosu o myshlenii u detej s jekspressivnoj («motornoj») alaliej / V. A. Kovshikov, Ju. A. Jel'kin // Defektologija. – 1980. – №2. – S. 14–21.
 6. Konopljasta S. Ju. Logopsihologija: navchal'nyj posibnyk / Za red. d-ra ped. nauk, prof. M. K. Sheremet / S. Ju. Konopljasta, T. V. Sak. – Kyi'v : Znannja, 2010. – 294 s. : tabl.
 7. Mastjukova E. M. Osnovnye formy dvigatel'nyh, rechevyh i intelektual'nyh narushenij u detej s ante- i perinatal'nym porazheniem mozga / E. M. Mastjukova // Defektologija. – 1977. – №5. – S. 33–38.
 8. Presnova O. V. Osobennosti slovesno-logicheskogo myshlenija u detej 6- letnego vozrasta s obshhim nedorazvitiem rechi / O. V. Presnova // Rebjonok. Rannee vyjavlenie otklonenij v razvitii rechi i ih preodolenie / Sost. Ju. F. Garkusha. – Moskva, Voronezh, 2001. – S. 104–111.
 9. Sobotovich E. F. Rechevoe nedorazvitie u detej i puti ego korrekcii / E. F. Sobotovich. – Moskva : Klassiks-stil', 2003. – 160 s.
 10. Usanova O. N. Osobennosti neverbal'nogo intelekta pri nedorazvitii rechi / O. N. Usanova, T. N. Sinjakova // Obuchenie i vospitanie detej s narushenijami rechi / Otv. redaktor V. I. Seliverstov. – Moskva : MGPI, 1982. – S. 13–19.
 11. Filicheva T. B. Ustranenie obshhego nedorazvitija rechi u detej doshkol'nogo vozrasta: Prakt. posobie / T. B. Filicheva, G. V. Chirkina. – Moskva : Ajris-press, 2004. – 224 s.
 12. Fotekova T. A. Sochetanie narushenij poznavatel'noj i rechevoj sfer v strukture defekta detej s obshhim nedorazvitiem rechi / T. A. Fotekova // Defektologija. – 1994. – №2. – S. 16–24.

H.V. Yakymchuk. The Correlation between Children's Speech and Intellectual Development with the General Speech Underdevelopment. The article demonstrates that the scientific and theoretical analysis of national and foreign literature with respect to correlation between thinking and speech was carried out. The paper analyzed the specifics of the relationship of speech and intellect in the defect structure in the general underdevelopment of speech. The paper considers the problem of developmental disorders from the standpoint of structural organization dysontogenesis and concepts about the general and specific regularities of mental development.

It described the issue of determining the leading defect in the structure of secondary violations and manifestations. It was compared the results of recent research scientists on the subject and made a generalization. There is shown a complex combination of speech disorders and cognitive functions among children with general underdevelopment of speech. It identified the need to separate leading defect and secondary manifestations in cases of infringement of intellectual, language development, disorders of emotional and volitional. The link between impaired speech development and the development of intellectual is fixed. The paper shows the need for differential diagnosis of existing pathologies of the child to determine among them leading disorder that needs urgent restore activities to achieve the proper effect in correctional developmental disorders. The paper identified the need to address the issue of differential deviations of informative sphere of children with the general underdevelopment of speech in order to plan the contents of correction and development work and pedagogically appropriate choice of means and methods, focus on personality characteristics of the individual child's development. These data are summarized and presented in a descriptive comparison. It is defined the further research of the identified issue.

Key words: general speech underdevelopment, differentiated diagnostics, correlation between speech and intellectual development, primary and secondary defects, disorder's structure.

Received February 05, 2016

Revised March 23, 2016

Accepted April 24, 2016